

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce

**ILUSTROVANÁ DĚTSKÁ KNÍŽKA (VLASTNÍ TEXT)
A TÉMATICKÁ HRAČKA – PRÓZA**

Z ČEHO SE SKLÁDÁ LIDSKÉ TĚLO?
Magnetická kniha pro malé zvědavce

Jana Hylmarová

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění

Studijní program Výtvarná umění
Studijní obor Ilustrace a grafika
Specializace Komiks a ilustrace pro děti

Bakalářská práce

**ILUSTROVANÁ DĚTSKÁ KNÍŽKA (VLASTNÍ TEXT)
A TÉMATICKÁ HRAČKA – PRÓZA**

Z ČEHO SE SKLÁDÁ LIDSKÉ TĚLO?
Magnetická kniha pro malé zvědavce

Jana Hylmarová

Vedoucí práce: Doc. Barbara Šalamounová, M.A.
Katedra designu
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana HYLMAROVÁ**
Osobní číslo: **D13B0110P**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Ilustrace a grafika, specializace Komiks a ilustrace pro děti**
Název tématu: **ILUSTROVANÁ DĚTSKÁ KNÍŽKA (VLASTNÍ TEXT)
A TÉMATICKÁ HRAČKA - PRÓZA**
Zadávající katedra: **Katedra výtvarného umění**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Minimální rozsah prací

Počet: 1 knížka s minimálním počtem 20 stran a 1 doprovodný objekt

Formát: minimálně 25x25cm

Popis realizace: Vytvoření konceptu knížky, grafické řešení a připravení textové části pomocí odborné literatury, jelikož se jedná o knížku naučnou - o lidském těle. Následuje skicování a hledání vyhovujícího výtvarného přístupu a technik. Vytvoření samotné ilustrace a poté celkové grafické podoby knížky, konečné rozvržení textu a ilustrací. Zároveň práce na doprovodném objektu, který s knížkou úzce souvisí. Bude se jednat o plošný model lidského těla. Během procesu realizace volba nejvhodnějšího materiálu, z jakého bude knížka i objekt vyroben. Některé vnitřní části knížky bude možné vyjmout. Budou zároveň součástí i doprovodného objektu. Vzhledem k potřebě větší tloušťky materiálu jednotlivých stránek (než je běžný papír), je nutné omezit jejich počet.

Výstup: 3 exempláře knížky pro děti a doprovodného objektu

Průběžné plnění úkolů dle pokynů vedoucího práce (a příp. konzultanta, je-li stanoven) a pravidelné konzultace do termínu odevzdání práce 1x týdně v rámci semináře ke kvalifikační práci.

Postup realizace:

1) listopad - Teoretická část práce: (bod 1. 3. uvědomit si, kdo jsem, odkud přicházím, kam směřuji dříve, nežli začnu pracovat). Z toho vyplývá výběr tématu a cíl práce. Praktická práce sběr materiálů a průběžné intenzivní studium zdrojů.

2) prosinec - Předložení řady skic a variant řešení.

3) leden - Varianty pracovní verze, volba nejvhodnější varianty, průběžná práce na praktické části závěrečné práce.

4) únor - Předložení adekvátně rozpracované praktické části závěrečné práce, předložení rozpracované teoretické části závěrečné práce v souladu s doporučenou osnovou.

5) březen - Realizace výsledného projektu, předložení pracovní verze kompletní teoretické práce.

6) duben - Finalizace a odevzdání: (finalizace projektu, dokončení teoretické i praktické části práce, příprava prezentace, odevzdání obou částí práce pro udělení zápočtu).

Obhajoba:

červen - obhajoba + ve stanoveném ateliéru prezentace kvalifikační práce na CD/DVD (v podobě pro tisk)

Rozsah grafických prací: **vyplyne ze zpracování BP**
Rozsah pracovní zprávy: **min. 10 normostran textu**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**
Seznam odborné literatury:

SHILLIAM, J., APSLEY, B. *Piráti: magnetická obrázková knížka*. Čestlice: Rebo, 2008. Magnetické obrázkové knížky. ISBN 978-80-255-0076-7.
PARKER, Steve. *Lidské tělo*. Martin: Osveta, 1991. 64 s. Okna do světa. Okna do světa. ISBN 80-217-0404-7.
ABRAHAMAS, P. H., DRUGA, R., ed. *Lidské tělo: atlas anatomie člověka*. Praha: Cesty, 2003. ISBN 80-7181-955-7.
KOS, Jaroslav. *Anatomie člověka pro výtvarníky*. Praha: Aventinum, 1996. ISBN 80-85277-98-0.
KOČIČKA, P., BLAŽEK, F. *Praktická typografie*. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0232-7.
SAMARA, Timothy. *Základy grafického designu: vizuální elementy, techniky a strategie pro grafiky*. Praha: Slovart, 2013. ISBN 978-80-7391-698-5.
HOLEŠOVSKÝ, František. Praha: Albatros, 1989.
STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1984.


Vedoucí bakalářské práce: **M.A. Barbara Šalamounová**
Katedra designu

Datum zadání bakalářské práce: **30. září 2014**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2015**


Doc. akad. mal. Josef Mištera
děkan



Ing. BcA. Jana Trnková
vedoucí katedry



V Plzni dne 20. října 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literatury.

Plzeň, červenec 2015

.....
podpis autora

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní Doc. Barbaře Šalamounové, M.A. za všechny konzultace, rady, podněty, vstřícný a otevřený přístup. Panu Janu Pelcovi za ochotu, názory a připomínky z oblasti typografie. Také panu Ing. Leošovi Motlovi za trpělivost a ochotu při tisku. Především ale děkuji svým blízkým za to, že mě podporovali během tvorby bakalářské práce i po celou dobu studia.

OBSAH

1	MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE.....	9
2	TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY.....	13
3	CÍL PRÁCE.....	16
4	PROCES PŘÍPRAVY.....	18
5	PROCES TVORBY.....	21
6	TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA.....	26
7	POPIS DÍLA.....	30
8	PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR.....	32
9	SILNÉ STRÁNKY.....	33
10	SLABÉ STRÁNKY.....	34
11	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	
	a) Knižní a periodická literatura.....	35
	b) Internetové zdroje.....	36
12	RESUMÉ.....	37
13	SEZNAM PŘÍLOH.....	38

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

Mohla bych zde vyprávět roztomilý příběh o tom, jak jsem milovala kreslení už od útlého věku, jak jsem k němu tíhla od prvního okamžiku, kdy jsem vzala do ruky pastelku (která upadla staršímu bráškovi a já s ní pak počmárala jeho oblíbenou encyklopedii). Ve skutečnosti si ale myslím, že opravdu každé dítě má rádo kreslení a malování. Bylo to pro nás tenkrát trochu jako kouzlení. Mohli jsme vytvořit cokoli jsme chtěli jen pomocí doteku tužky na papíře. Některé děti pak jednoduše objeví něco, co je nadchne ještě víc. A některé už u kreslení zůstanou. Já patřím mezi ty druhé.

Těžko bych určila přesný moment, kdy jsem se rozhodla studovat ilustraci. Mou střední školou bylo gymnázium, kde většina z nás svou následující životní cestu zoufale vymýšlela a hledala až do poslední chvíle před podáním přihlášek na vysoké školy. Řekla bych, že u mě to nějakým způsobem přirozeně vyplynulo. Najednou jsem zjistila, že trávím většinu svého volného času v ZUŠ ve výtvarném kroužku. Chodila jsem tam bez přerušení každý roku už od třetí nebo čtvrté třídy, postupně stále více dnů v týdnu. Rozhodně nemohu popřít, že tomu tak bylo také díky všem tamním učitelkám, kterým jsem prošla pod rukama. Myslím, že jejich obětavá práce s dětmi ve mně zanechala i něco, co mi pomohlo při výběru specializace na naší fakultě.

Podle mého názoru, je tvorba knížek pro děti jedna z nejkrásnějších věcí na světě. Mé vlastní vzpomínky na dětství jsou protkány množstvím obrazů, kdy si sama nebo s někým prohlížím a později čtu

knížky. Za to samozřejmě velmi vděčím svým rodičům. Mým snem je dělat knížky, které budou pomáhat někomu vytvářet vzpomínky na dětství. Uznávám, že mě čeká dlouhá cesta.

První zkušenost s tvorbou pro děti jsem získala až na naší fakultě. Ve druhém semestru studia jsme vytvářeli leporelo ilustrací k básni Týden od Radka Malého. Musím přiznat, že jsem tenkrát dost tápala, jak vlastně úkol pojmout a zpětně jsem s výsledkem celkem hodně nespokojená. Bylo to pro mě něco zcela nového. Ve stejném semestru jsem pak vytvořila svou první dětskou knížku. Útlou, ale autorskou. Dostali jsme zadáno téma (dobrodružství) i formát (15 x 15 cm). Napsala a ilustrovala jsem příběh o klukovi s rehabilitačním krunýřem a jeho kamarádce želvě Žofce. Pamatuji si, že jsme tenkrát velmi dlouho pracovali na literární části knížky s paní Lucií Lomovou, která nás vyučovala předmět Scenáristika a dramaturgie. Přínos tohoto "trochu literárního" půlroku si uvědomuji až zpětně, protože od té doby jsem se nebála pojímat knížky jako autorské celky.

Na další dětské knížce jsem pracovala až v letním semestru druhého ročníku. Tentokrát zadání znělo pop-upová kniha. Velmi mě bavilo vymýšlet pohyblivé mechanismy, s čímž mi pomáhal můj více technicky založený tatíka. Knížka takového charakteru dostává úplně jinou dimenzi. Tato forma mě velice nadchla a knížka „Do lesa“ rozhodně nebude mou poslední knížkou tohoto typu. Je to naučná procházka lesem. Ukazuje dětem, jak les funguje, a je o věcech a živočiších, se kterými se v něm můžou setkat. V soutěži o Národní cenu

za studentský design 2014 jsem za ni získala Cenu za dobrý studentský design. Bylo to pro mě velké překvapení. Byla to událost, která mě v mé tvorbě hodně „nakopla“.

Součástí mé specializace je i komiks. S tímto médiem jsem měla určitou zkušenost již před studiem na vysoké škole. Jedna z částí mé maturitní práce byl právě krátký mysteriózní komiks, o tom co se může stát, když usnete ve vaně.

V druhém ročníku vysokoškolského studia jsme dostali za úkol vytvořit sociální komiks. Vybrala jsem si ekologickou tematiku, která je mi blízká. Vytvořila jsem vyprávění založené na pravdivých událostech o Kamerunci Ernestu Vunanovi, který za pomoci české neziskové organizace Kedjom - Keku, zachraňuje tamní horský mlžný les i život obyčejných obyvatel. Zároveň každý z ateliéru zhotovil i svou verzi obálky sborníku Cesty necesty, do kterého jsme pak komiksy svázali.

Hned v následujícím semestru jsme pak do komiksu adaptovali Plzeňské pověsti. Zpracovala jsem smutný příběh O chamtivém mlynáři. Je plný špatných lidských vlastností a neuvážených rozhodnutí. Ale také poučení, které je podle mého názoru základním kamenem pověstí a mýtů. Každý z ateliéru opět přispěl jednou pověstí do sborníku Plzeňský strašidelník a vytvořil svou podobu obálky.

Všechny mé dosavadní komiksy byly orientovány spíše na dospívajícího nebo dospělého čtenáře. Vysvětluji si to potřebou občas se odklonit od dětské tvorby a podívat se na věci také z jiného úhlu.

Samozřejmě vytvářím i své vlastní projekty, ty se ale většinou nezabývají dětskou ilustrací ani komiksem, protože těchto medií si užiji do sytosti při školní práci.

2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY

Když jsem před rokem stála před volbou tématu své bakalářské práce, věděla jsem s jistotou, že chci dělat knížku pro děti. A tíhla jsem opět ke vzdělávací formě. Přece jen jsem s ní měla mnohem větší a čerstvější zkušenost než s narativními knihami. Navíc nemohu popřít, že mi naučné knihy připadají mnohem více smysluplné.

Měla jsem za sebou i zkušenost opravdové práce s dětmi. Celý letní semestr druhého ročníku jsem chodila jednou týdně do ZUŠ pomáhat při výuce mladších i starších dětí. Byla to má praxe v rámci studia na naší fakultě. Ačkoliv to bylo někdy velmi náročné, a děti se nikdy nechovají tak, jak bychom očekávali, odcházela jsem s příjemným pocitem a přáním pracovat s dětmi co nejdříve znovu. Nakonec to, že jsou děti nevyzpytatelné, je přeci to, co na nich tak milujeme a možná i obdivujeme. V rámci své praxe jsem pak pro děti vytvářela návody na výrobu různých věcí, které jsme společně tvořili. Tato práce mi poskytla trochu jiný pohled na tvorbu pro dětského čtenáře a snad se mi podařilo víc se mu přiblížit.

Celé loňské prázdniny jsem poté přemýšlela, o čem by má knížka měla být. Měla jsem několik témat, které by mě bavilo tímto způsobem zpracovat. Nakonec jsem se rozhodla pro knížku o lidském těle.

Zjistila jsem totiž, že i mnoho dospělých často tápe, pokud se jich zeptáte, kde je jaký orgán v těle uložený. Navíc mají lidé většinou jen zběžné povědomí také o funkci jednotlivých orgánů, například u takové sleziny nebo slinivky jsou to informace často velmi mlhavé.

Po zkušenosti s pop-upem jsem chtěla udělat knížku, která by byla i svou formou nějak neobyčejná. Navíc součástí zadání mého tématu je i vytvoření hračky související s knihou. Napadlo mě, že největší didaktickou funkcí by měla knížka, ve které by čtenář mohl sám zjišťovat, kde orgány v těle jsou a pak se také něco dozvědět o jejich funkci.

Postupně se mi tak začala utvářet v hlavě podoba magnetické knížky a hračky. Jejich propojení mělo spočívat v možnosti vyjmutí jednotlivých orgánů z knížky a umístění na plochý závěsný model lidského těla. A aby vzdělávací funkce byla ještě zvýšená, pod vyjmutými magnetkami se vždy ukáže průřez daným orgánem. Čtenář orgány umísťuje na model těla podle toho, co se dozvěděl v knize. Sám si tak uvědomuje, jejich skutečné umístění i funkci.

Mou inspirací pro toto „skládací tělo“ byla také vzpomínka, kterou jsem si uchovala z let na nižším stupni základní školy. Velmi dobře si pamatuji, jak mě fascinoval realistický model lidského těla, který používala naše paní učitelka k výuce. Jednalo se o rozkládacího panáka v životní velikosti dospělého člověka, jehož hrud' a břišní dutinu bylo možné otevřít a veškeré orgány ukryté uvnitř vyjmout ven, prohlížet si je a poté zase správně narovnat zpět.

Musím přiznat, že mě pravděpodobně ve volbě tématu knížky ovlivnil i můj přítel, který studuje molekulární biologii a neustále mě zásobuje nejrůznějšími zajímavými, i když často více či méně odpuzujícími informacemi o lidském těle.

Svou knížku jsem se rozhodla zacílit na děti ve věku kolem

9 až 11 let. Myslím si, že je to už dostatečný věk na to, aby všem procesům v těle porozuměly. Formu knížky jsem chtěla zaměřit především na dětskou zvědavost a hravost. Podle mého názoru by starší děti už taková knížka už nemusela bavit.

3 CÍL PRÁCE

Když bylo téma vybráno, mohla jsem začít rozmýšlet, jak by má kniha měla vypadat. Forma byla jasná, ale celkové pojetí jsem stále promýšlela. Chtěla jsem vytvořit knížku, která spojí hravost, vzdělávání i zajímavá fakta z každodenního života.

Abych věděla, co již existuje na trhu, prošla jsem co nejvíce dětských knih o lidském těle, které jsem našla. Musím ale přiznat, že jsem nenalezla žádnou takovou, která by odpovídala mým představám. Nejblíže snad byla kniha *Lidské tělo* z edice *Okna do světa* ze slovenského vydavatelství *Osveta*. Jenomže to je kniha, kterou znám ze svého dětství a můj názor je tak značně ovlivněn emocemi a je velmi subjektivní.

Základním poselstvím, o které jsem se rozhodla ve své knize usilovat, bylo vnímání těla jako celku. Vše je v něm propojeno a samostatně nemůže fungovat žádná jeho součást. I proto jsem vytvořila koncept zobrazení všech orgánů napojených na krevní oběh, který v knížce slouží jako propojovací můstek.

Zároveň jsem chtěla fungování těla dětem přiblížit vysvětlěním každodenních jevů, které je samotné mohou potkat, ale které si nemusí vždy samy umět zdůvodnit. Například, proč nám stoupá v chladném prostředí pára od úst a máme husí kůži, proč nás při běhu píchá v boku, z čeho máme škytavku a podobně. Kromě toho jsem chtěla vysvětlit, i jak tělo reaguje například na drobná zranění nebo jak se brání při nemoci, jak je důležitý pohyb nebo zdravá strava.

Chtěla jsem dětem pomoci začít vnímat svoje tělo a pozorovat jeho projevy. Například naučit se změřit tep nebo sledovat rychlost dýchání a vědět, na čem závisí.

Mým cílem bylo vytvořit knížku, která bude vzdělávat a obohacovat, bude hravá a její forma originální. Ale zároveň jsem si přála, aby knížka uměla odpovědět na zcela obyčejné a každodenní otázky, kterých mají děti vždy plnou hlavu. A rodiče jim nemusí pokaždé dokázat odpovědět tak, jak by si děti (a možná i oni sami) představovaly.

4 PROCES PŘÍPRAVY

Bakalářská práce byla zadána a já mohla začít s přípravami. V mém případě se proces přípravy i tvorba samotná vždy velmi prolínají. Mám ale pocit, že to tak musí být u většiny lidí, kteří něco tvoří. Ať už bych se sebe víc snažila udělat dokonalou a finální maketu s veškerým rozvržením a přesnými návrhy ilustrací a textu, během samotného vytváření knížky bych to pak nakonec ještě mnohokrát změnila.

Nejprve jsem se na podzim vydala na průzkum již existujících dětských knih o lidském těle. Zjistila jsem, že v této oblasti je nabídka velmi široká. Nemohu ale říci, že by mě to nějak překvapilo. Který rodič by při vysvětlování, jak to s těmi našimi těly vlastně je, nechtěl nějakého knižního pomocníka? Narazila jsem, podle mého názoru, na lepší i horší knihy. Snažila jsem se vždy vzít v úvahu několik základních hledisek, která jsem později používala i při vymýšlení a vytváření své knížky. Pro jak staré děti je kniha určena? Jaký způsob sdělování autoři zvolili? Jaká je kvalita ilustrací? Na jaké úrovni je grafické zpracování, kombinace textu a obrázků, se kterým jde ruku v ruce přehlednost knihy? Hlavně poslední hledisko mi u některých knih připadalo naprosto nezvládnuté či zanedbané. Všimla jsem si i výběru formátu a použitého papíru. Nejen z estetického hlediska, ale také z praktického. Například co se týče snadnosti manipulace, pevnosti a míry opotřebení (půjčovala jsem si knihy v knihovnách). Jak už jsem ale zmínila v předchozí kapitole, nenalezla jsem knihu, která by ve všech ohledech

splňovala mé požadavky a představy. To samozřejmě neznámá, že neexistuje. Nemohu říci, že jsem prohlédla veškeré knížky o tomto tématu.

Po průzkumu se mi v hlavně postupně začala utvářet podoba knížky. Začala jsem shánět materiály k psaní vzdělávacích textů. Čerpala jsem z odborné literatury, především z anatomického atlasu Lidské tělo od Petera Abrahamse a Rastislava Drugy. Zároveň ale také z internetových zdrojů. Především server Wikiskripta, který slouží jako skladiště medicínských studijních materiálů, se mi stal velkým pomocníkem.

Když byly podklady pro psaní textů připravené, začala jsem s vytvářením celého konceptu knihy a výrobou makety. Její podoba se pak měnila během celé doby, kdy jsem na knížce pracovala. I přesto mezi přílohy přikládám makety knížky i hračky. Obě jsou ve skutečných velikostech, abych vždy mohla pracovat s opravdovým měřítkem.

Kromě shánění informačních materiálů patřilo mezi přípravné práce i vyhledávání podkladů pro ilustrace. V tomto případě jsem se vždy snažila vycházet z co největšího počtu zdrojů. Pro každou vybranou část těla, jsem si vždy nejprve našla skutečné fotografie. Tato činnost se kvůli bezbřehosti internetu ukázala jako jedna z nejvíce podivných, které jsem během svého vysokoškolského vzdělání absolvovala. Doufám, že už nikdy nevidím tolik odporných věcí v tak krátkém čase.

Ne vždy se mi podařilo najít fotografie nebo videozáznam

(například z operace), (například z operace), který by měl dostačující kvalitu a vypovídající hodnotu. Proto jsem mezi své podklady pro ilustrování knížky zařadila i různé vědecké ilustrace. Především se jednalo o obrázky ze staré učebnice anatomie Gray's anatomy od Henryho Graye, ilustrované Henrym Vandyke Carterem, publikované v roce 1858, avšak stále platné a přínosné. Vše je tam nakresleno velmi přehledně, navíc učebnice speciálně barevně vyznačuje krevní cévy (zbytek ilustrací je černobílá kresba), což pro mnou knihu zaměřující se na propojenost těla díky krevnímu oběhu, bylo naprosto ideální. Kromě těchto ilustrací jsem čerpala z fotografií 3D modelů (ať už počítačových nebo skutečných). A samozřejmě jsem využila i ilustrací a fotografií ve zmíněném anatomickém atlase.

V rámci přípravy jsem se nakonec uchýlila ke kresbě studií jednotlivých orgánů a jiných součástí. Potřebovala jsem si všechny orgány sama „prozkoumat“ a „osahat“. Abych pak dobře odhadla míru stylizace, kterou mohu použít. Ukázky těchto studijních kreseb jsou k nalezení v přílohách.

5 PROCES TVORBY

V zimním semestru letošního akademického roku jsem se ve své bakalářské práci nedostala dál než k přípravám. Jedním z důvodů byla souběžná práce na jiných školních projektech, které probíhaly v rámci přípravy na prezentaci školy pro Plzeň EHMK 2015. Hlavní příčinou ale byla dlouhodobá nemoc, která mě zastihla. Z těchto důvodů jsem později využila návrhu své vedoucí práce, paní docentky Šalamounové, abych požádala o odložení termínu odevzdání své bakalářské práce. K mé radosti bylo žádosti vyhověno a já mohla v klidu začít tvořit.

Nejprve jsem hledala nejvhodnější styl ilustrací. Rozhodla jsem se tematicky odlišné ilustrace rozlišit i pomocí použití různých výtvarných technik. Nakonec lze v mé knížce najít 5 typů ilustrací:

- 1) jednotlivé orgány, které tvoří magnetky
- 2) průřezy orgánů ukryvající se pod magnetkami
- 3) tělesné systémy (krevní oběh, svalstvo a další)
- 4) zobrazení buněk nebo různých funkčně specifických malých částí těla (například plicních sklípků)
- 5) doplňkové ilustrace – srovnání velikostí orgánů, jejich umístění či pomocné vysvětlovací obrázky

Postupně jsem hledala vhodnou techniku a výraz pro každý z nich.

Styl hlavních velkých ilustrací orgánů, které tvoří magnetky, se vyvíjel v oblouku. Od studijních kreseb jsem se posunula ke stylizovanějším formám, až jsem se nakonec vrátila k realističtějšímu pojetí.

Mým záměrem bylo vytvořit vyobrazení, která budou vypovídat o skutečné podobě orgánů, ale nebudou v dětech vyvolávat pocit znechucení nebo strachu. Chtěla jsem vytvořit takové „přátelské“, ale ne příliš stylizované orgány. Aby vzdělávací hodnota byla co nejvyšší. Ukázka tohoto vývoje je k nahlédnutí v přílohách.

Jako nejvhodnější techniku pro mě i pro knížku jsem zvolila akvarel. Během studia na této škole jsem postupně zjistila, že práce s barvami je mi bližší než kresba. Nechtěla jsem ale znovu malovat akrylem, jak tomu bylo u mé poslední dětské knížky „Do lesa“. Přirozeně jsem se chtěla tvorbou něčeho nového naučit něco nového. A technikou akvarelu, jsem ještě nikdy žádný celkový větší projekt nevytvářela. Doufala jsem, že se v této technice začnu cítit jistěji. Později jsem zjistila, že akvarel v tomto případě funguje dobře v kombinaci se suchým pastelem a strukturovaným papírem. Tento kombinovaný přístup se stal finální technikou pro velké ilustrace. Rozhodla jsem se jako podkladový papír použít Rives tradition, který disponuje velmi hezkou ražbou. Suchý pastel ji zvýrazní, čímž vznikají zajímavé textury.

Stejně tak jsem akvarel použila na ilustrace průřezů orgánů. Původním záměrem byly perokresby překrývající akvarelový podklad, u kterého je kladen důraz na plošnost a častější využití pastelové textury. Jednoduchými perokresbami jsem chtěla u ilustrací dosáhnout jasného znázornění vnitřní stavby orgánů, která je důležitá pro větší didaktičnosti. Použitím plošných barevných podkladů jsem chtěla pro dětského čtenáře dosáhnout hravosti a „přátelské“ atmosféry.

Ukázalo se ale, že papír Rives tradition pro tuš není vhodný. Proto jsem se uchýlila k vytváření perokreseb a jejich podkladů samostatně. Akvarel kombinovaný s pastelem jsem nanášela přes šablony, aby tvar magnetky orgánu korespondoval s tvarem podkladu. Po naskenování jsem perokresby a akvarely spojovala pomocí grafického programu. Celý proces je možné sledovat v přílohách.

Akvarelová technika se ukázala jako nejvhodnější i pro jemné ilustrace celistvých tělesným systémů, například krevního oběhu nebo nervové soustavy. Vznik konečné podoby těchto ilustrací je opět možno nalézt v přílohách.

Dalším druhem ilustrací v knížce jsou obrázky buněk nebo různých funkčně specifických malých částí těla. Nejprve jsem zkoušela techniku kresby, použití pastelek a monotyp, ale nic nevyhovovalo mým představám. Znovu jsem se uchýlila k více didaktické formě. Obrázky jsou vytvořeny slepováním různě vyřezávaných vrstev papíru, což vytváří hravý prostorový efekt. Vrstvy papíru jsou pomalovány téměř plošně akrylovými barvami v kombinaci s perokresbou. Ukázky tvorby i konečných několikavrstvých ilustrací jsou k nalezení v přílohách.

Posledním typem ilustrací, které lze v knize nalézt jsou doplňkové ilustrace. Většinou zobrazují rozdíly velikostí orgánů v různých situacích či jejich umístění v těle. Jsou vytvořeny suchými pastelí pomocí šablon. Občas kombinovány s jednoduchou tušovou linkou. Ukázky jsou také k nahlédnutí v přílohách.

Souběžně s tvorbou ilustrací jsem pracovala na textech knížky. Tato činnost se ukázala až překvapivě časově náročná, jelikož se jedná o knihu naučnou zabývající se oblastí, kde vše musí být řečeno skutečně jasně a správně. Během práce na textu jsem občas začínala pochybovat, zda jsem si neukousla až příliš velké sousto. Doufám, však, že úsilí které jsem textu věnovala, se projevilo na jeho kvalitě. Na tomto místě bych chtěla vyjádřit vděk svým dvěma rádcům, kteří studují medicínské a biologické obory, a byli vždy ochotní podat mi pomocnou ruku s vyjasněním informací či zkontrolovat správnost napsaných textů.

Tvorba ilustrací a textů mi zabrala minimálně pět měsíců. Poté zbývalo vytvořit obálku, hračku a krabičku, která by je ukrývala. Kromě toho byl nejvyšší čas vybrat název knížky ze záplavy návrhů, které se mi během celého času vytváření práce nashromáždily v poznámkách. Zvolila jsem název, který vypovídá o charakteru celé sady. Čtenář může totiž sám poskládat magnetické orgány z knížky na hračku, která je plochým modelem lidského těla.

Na obálku krabičky a knížky jsem vytvořila související ilustrace, které nesou poselství o tom, co tato knížka umožňuje. Ilustrace na krabičce je lineární kresba lidského trupu s rukama v bok. Na přední straně krabičky zepředu, na zadní zezadu. Obálka knihy pak disponuje stejnou ilustrací obohacenou o orgány umístěné na svých správných místech. Na přední straně je vidíme tak, jak jsou v těle srovnány z čelního pohledu, na zadní tak, jak by byly vidět zezadu. Co se týká techniky, podklad jsem vytvořila akrylovými barvami, kresbu těla tuší

a orgány opět pomocí šablon, pastelů a strukturovaného papíru Rives tradition. Vše jsem poté zkompletovala v grafickém programu.

Tvorbě hračky bych se ráda věnovala až v následující kapitole, protože je celá velmi technologicky specifická.

6 TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA

Veškeré ilustrace jsem po naskenování upravovala v programech Adobe Photoshop CS6 nebo Adobe Illustrator CS6. Sazbu knížky jsem provedla v programu Adobe InDesign CS6.

Formát knížky se odvíjí od její funkce. Pojala jsem ji jako „knížku na domácí použití“. Mohla jsem si proto dovolit zvolit větší formát, který by z hlediska informativnosti dovoloval pojmout magnetky i hračku ve smysluplném měřítku. A protože ráda pracuji se čtvercovým formátem, zvolila jsem velikost knížky 25 x 25 cm.

Rozvržení jednotlivých dvojstran jsem opakovaně konzultovala s panem Janem Pelcem. Vybrala jsem cestu neopakujícího se rozvržení. Velikost jednotlivých ilustrací se ukázala příliš různorodá na to, abych mohla používat stále stejné rozvržení dvojstran a nepůsobilo to, jako nudný učebnicový výčet. Navíc velikost ilustrací není možné nahodile měnit – magnetky orgánů musejí mít vůči sobě správný poměr jako v lidském těle a vejít se na hračku. Aby rozvržení stran mělo alespoň nějaký řád, rozhodla jsem se sázet text pouze do dvou velikostních typů sloupců. Jejich velikost se odvíjí od geometrického rozdělení stránky na stejné díly. Kvůli přehlednosti a cílové skupině jsem zvolila barevné rozlišení nadpisů jednotlivých textových oddílů. Veškeré texty v knížce jsou vysázeny písmem Myriad, které působí jednoduše, přehledně, příjemně světle a snadno se čte v kratších textech. Písmo s těmito vlastnostmi jsem upřednostnila s ohledem na dětského čtenáře.

Pro tisk knížky jsem po několika nátiscích zvolila školní plotr pod správou pana Ing. Leoše Motla. Především z důvodu možnosti plotrového potištění speciálních materiálů, které v běžných tiskárnách většinou potisknout nelze. Potřebovala jsem potisknout nejen papír, ale také magnetickou folii, ze které jsem poté ručně vyřezávala jednotlivé magnetky orgánů. A především ferro folii – materiál s feritovými částicemi, který v knížce tvoří podklady magnetek, protože na sobě udrží magnetickou folii.

Papír na vnitřní stránky knížky jsem zvolila bílý, aby se barevnost tisku příliš nelišila od tisku na bílou magnetickou folii a ferro folii. Věděla jsem, že chci použít matný papír s ražbou. Po zkoušce několika různých papírů jsem nakonec shledala jako nejlepší papír Rives laid s jemnou ražbou horizontálních proužků. Aby malé čtenáře nerušil, ale byl příjemný pro oči i prsty. A jelikož jsem potřebovala pevné stránky, musela jsem použít vyšší gramáž 220 g/m². Na obálku knížky, potah krabičky i hračky jsem použila bílý papír Artelibris v gramáži 120 g/m², vzhledově podobný plátnu a velmi příjemný na pohled i dotek.

Vytištěné součásti knížky jsem nechala svázat v Knihařství Trnka v Plzni. Použitá vazba musela být technologicky netradiční, kvůli specifickým součástem knížky. Jednotlivé dvojstránky jsou potištěny pouze z jedné strany a zadními částmi lepeny k sobě pomocí sprejového lepidla 3M. V případě listů, na kterých jsou magnetické orgány, je mezi papírové stránky vlepena ještě vrstva ferro folie potištěné ilustracemi vnitřku orgánů. Před slepením knížky jsem do těchto

papírových stránek ručně (kvůli přesnosti) vyřízla výseky tak, aby seděly k velikostem magnetek a zobrazovaly podkladové ilustrace. Vazba knížky je celá pouze lepená, kvůli pevnosti je ale na hřbet použita gáza, jako u tradiční šité vazby.

V knihařství jsem také nechala vyrobit pro knížku zasouvací krabičku z lepenky, která má na zadní straně speciální kapsu pro uložení složené hračky.

S magnetickou folii jako materiálem jsem se setkala v našem ateliéru již dříve. Věděla jsem tedy, co umožňuje a jak se s ní pracuje. Líbila se mi možnost propojení knížky a hračky, která se mi díky folii naskytla.

Proces vymýšlení podoby hračky prošel snad nejvíce změnami z celé mé bakalářské práce. Jedná se o plochý model torza lidského těla. Původně měla být hračka laserem vyřiznuta z překližky a potažená ferro folii. Ukázalo se ale, že by mohly nastat problém s udržení pozice magnetek při svislé poloze hračky. Zvolila jsem proto řešení, které bylo nasnadě – udělat hračku z co nejvíce magnetického materiálu, tedy z plechu. Vybrala jsem pozinkovaný plech tloušťky 0,6 mm, aby měl dostatečnou odolnost, ale nebyl pro děti příliš těžký. Poté jsem nechala laserem z plechu vypálit tvar, který jsem připravila. Hračka se skládá ze tří částí, aby se dala složit do velikosti, která se vejde do krabičky společně s knížkou. Tyto části jsem pomocí sprejového lepidla 3M potáhla potištěným papírem. Všechny tři díly jsem poté spojila potažením zadní strany jedním kusem knihařského plátna.

Díky tomu se na hračce vytvořily panty umožňující její složení. Na hlavě lidského torza se nachází malé očko pro zavěšení.

7 POPIS DÍLA

Jak už jsem zmínila, knížka je ve formátu 25 x 25 cm. Společně se závěsnou hračkou je uložena v krabici. Po rozevření knížky se objeví předsádka posetá všemi lidskými kostmi, kromě páteře. Následuje titul a patitul s ilustrací několika typů buněk. Na dalších stránkách najde čtenář obsah a úvodní text s ilustrací orgánů umístěných v těle. Celou další dvojstránku zabírá slovníček vybraných výrazů, u kterých podle mého názoru existuje šance, že malý čtenář nezná jejich význam. Poté už následuje samotný didaktický obsah knížky. Každá dvojstránka se vždy zabývá jedním tématem. Knižka nabízí na 38 stranách informace o celém lidském těle od kostry až po kůži. Propojovacím prvkem celé knížky je systém krevního oběhu. Jednotlivé orgány jsou zobrazovány napojené na krevní cévy. Na konci knížky je navíc umístěná dvojstránka se zajímavými údaji o váze či objemu jednotlivých orgánů a také o tom, co všechno naše tělo musí stihnout za jeden den. Po této dvojstránce už následuje tiráž s ilustrací lidské páteře.

Celkem se v knížce nachází 9 magnetických orgánů a jejich podkladů (ilustrace průřezů orgánů), které jsou součástí 8 velkých ilustrací. Dále je tam 5 ilustrací tělesných systémů a přibližně 35 dalších menších ilustrací. Celkově knížka čítá 38 stránek a 2 předsádky. Hračku, která je součástí balení, je možné zavěsit na zeď a vyskládat na ní magnetické orgány z knížky podle toho, co jsme se o nich při čtení dozvěděli. Vodítkem pro správné sestavení je potisk hračky znázorňující obrys prostoru, který orgány v těle zaujímají.

V textech jsem se snažila podat vše co nejvíce pravdivě. Věřím, že k dětem musíme být upřímní stejně, jak dokážou být oni k nám, ať už se jedná o jakkoli „nepříjemné“ pravdy. Rozhodně jsem nepřítelem zamlčování informací, lži a nepravd. A ještě větší pokud se jedná o děti.

Rozhodla jsem se proto informace ve své knížce podávat tak, jak skutečně jsou. Nyní mám na mysli především kapitulu o pohlavních orgánech. Při svém průzkumu mezi existujícími knihami o lidském těle pro děti, jsem totiž často narazila na exempláře, ve kterých tato kapitola byla buď zpracována velmi stručně, nebo tam některé informace nebyly zmíněny vůbec. Na druhou stranu musím ale říci, že jsem se setkala i s knížkami, které tuto kapitulu měly skutečné hezky, srozumitelně a pravdivě zpracovanou. Myslím, že je to součást života a našeho těla jako jakákoli jiná. Stejným způsobem jsem usilovala o zpracování všech ostatních témat ve své knížce. Proto například v kapitole o trávicí soustavě nechybí ani zmínka o vylučování plynů.

Především jsem se ale snažila zaměřit na každodenní situace, kterými nás naše tělo může překvapit. Doufám, že se mi je podařilo podat srozumitelným, ale dostatečně informativním způsobem.

8 PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR

Přínos mé práce vidím především v použití méně tradičních materiálů i technologií. Myslím si, že takový přístup je v dnešní době nutný, neboť knížky musí velmi často tvrdě konkurovat novým informačním technologiím. Je potřeba dětem ukázat, že i papírové knihy mohou být inovativní a překvapivé. Věřím, že v nejlepším případě dokážou takové knížky malého čtenáře přitáhnout k médiu knihy jako takové.

Zároveň mi připadá zajímavé využití těchto nových přístupů v kombinaci s poměrně tradičními výtvarnými technikami, které jsem při ilustrování použila.

9 SILNÉ STRÁNKY

Mezi silné stránky knížky bych zařadila výše zmíněnou specifickou formu provedení. A také přímé propojení knížky a hračky, kde jednotlivé magnetky orgánů jsou vlastně součástí obojího a nejsou tedy použity prvoplánově.

Obrovské pozitivum vidím v poměrně velkém objemu informací, který se mi do knížky podařilo umístit. Také bych chtěla upozornit na přehlednost uspořádání jednotlivých samostatně pojatých částí těla a vyzdvihnout to, že jejich zpracování nijak neruší celkovou myšlenku knihy o tělesné celistvosti.

Za silnou stránku mojí práce považuji i osobní přínos pro mě. Nejen z hlediska sebevzdělání a spousty informací, které jsem se během procesu přípravy i tvorby dozvěděla. Ale také jsem se přesvědčila, že i přes všechna úskalí, na která jsem během této práce narazila, dokážu zpracovat i dlouhodobější a rozsáhlejší projekt. Nyní se mohu postavit čelem dalším výzvám.

10 SLABÉ STRÁNKY

Slabou stránkou (spíše mou než mé tvorby) je rozhodně pomalé tempo mé práce. Uvědomuji si tento fakt již delší dobu a snažím se na něm pracovat, ale zatím bez zásadního výsledku.

Slabou stránkou knížky by se možná mohly zdát příliš dlouhé texty v některých pasážích. Nenalezla jsem ale jinou cestu, jak sdělit všechny informace, které jsem u daného tématu považovala za potřebné nebo zajímavé. Doufám, že tak staré děti, jako je mnou vybraná cílová skupina, už delší texty zvládnou.

Kromě toho bylo slabou stránkou během tvorby velké riziko, kterému jsem svou práci vystavila výběrem netradičního pojetí a technologických inovací. Musela jsem vyřešit mnoho technických problémů, často i úplně upustit od původního konceptu a přijít s novými nápady. Všechny tyto obtíže se mi ale podařilo více či méně vyřešit a jejich výskyt tak vlastně přispěl ke konečné podobě knihy. Proto si dovoluji tvrdit, že v tomto případě se ze slabé stránky nakonec stala přednost.

11 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

a) Knižní a periodická literatura

1. ABRAHAM, P. H., DRUGA, R., ed. Lidské tělo: atlas anatomie člověka. Praha: Cesty, 2003. ISBN 80-7181-955-7.
2. FRONĚK, Jiří. Lidské tělo: poznávejme sami sebe. Praha: Blug, [1999]. 72 s. ISBN 80-85635-97-6.
3. KOČIČKA, P., BLAŽEK, F. Praktická typografie. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0232-7.
4. KOS, Jaroslav. Anatomie člověka pro výtvarníky. Praha: Aventinum, 1996. ISBN 80-85277-98-0.
5. Lidské tělo: encyklopedie pro mládež. Překlad Milada Pokorná. Čes. vyd. 1. Praha: Svojtka a Vašut, 1997. 95 s. Školní encyklopedie pro mládež Larousse. ISBN 80-7180-324-3.
6. PARKER, Steve. Lidské tělo. Martin: Osveta, 1991. 64 s. Okna do světa. Okna do světa. ISBN 80-217-0404-7.
7. PARKER, Steve. Lidské tělo. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2005. 40 s. Otázky & odpovědi. ISBN 80-253-0137-0.

8. PECINA, Martin. Knihy a typografie. Brno: Host, 2011. ISBN 978-80-7294-393-7.

9. SHILLIAM, J., APSLEY, B. Piráti: magnetická obrázková knížka. Čestlice: Rebo, 2008. Magnetické obrázkové knížky. ISBN 978-80-255-0076-7.

10. SWERLING, L., WALKER, R. Jak funguje neuvěřitelné lidské tělo: podle Koumáků. Praha: Knižní klub, 2009. Universum. ISBN 978-80-242-2340-7.

b) Internetové zdroje

1. Biologie člověka. . [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: http://skolajecna.cz/biologie/Sources/Textbook_Textbook.php

2. Healthline. Muscular system. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.healthline.com/human-body-maps/muscular-system/male>

3. KineMan. Movable 3D Human Skeleton. [cit. 2015-05-14]. Dostupné z: <http://www.kineman.com/new/webapp/index.php>

4. Wikiskripta. [cit. 2015-06-30]. Dostupné z: <http://www.wikiskripta.eu/index.php/Home>

12 RESUMÉ

As a theme of my bachelor thesis I chose Illustrated book for children (own text) and thematic toy - prose. I decided, that it will be educative book about a human body. My goal was to create didactic tool, but also entertaining book with unique form. My book should be able to offer answers to ordinary and everyday questions such as "Why do we hiccup?" or "Why do we sneeze?"

Part of the project was to create a thematic toy. The toy I made is related to the book. It has a shape of the human body, but it is flat, made from metal sheet and it is possible to hang it on the wall. In the book there are hidden magnetic organs. Readers can take them out and place them on the toy. The book will help them to find right spots of the organs.

I chose technique of aquarell for the main illustrations of organs. Besides I used technique of acrylic painting, ink drawing, dry pastels and cutting and sticking of paper.

In the book there are informations about the whole body – from skeleton to skin. Each organ is pictured with its own blood vessels. The most important message of my book is that our bodies are complex and everything in them is interrelated.

13 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Maketa knížky a hračky

Příloha 2 – Studie

Příloha 3 – Zkouška a vývoj techniky ilustrací orgánů

Příloha 4 – Ukázka finálních ilustrací orgánů

Příloha 5 – Ilustrace pro podklady magnetek

Příloha 6 – Zkouška a vývoj techniky ilustrací tělesných systémů

Příloha 7 – Zkouška a vývoj techniky 1. typu malých ilustrací

Příloha 8 – Tvorba a finální podoba 1. typu malých ilustrací

Příloha 9 – Malé doplňkové ilustrace

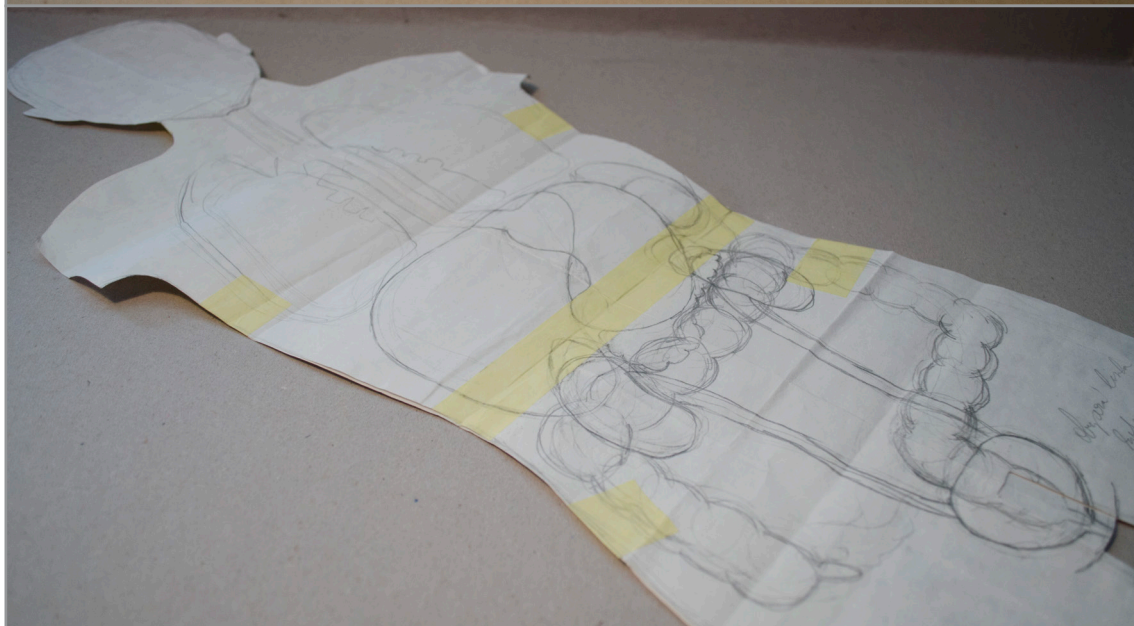
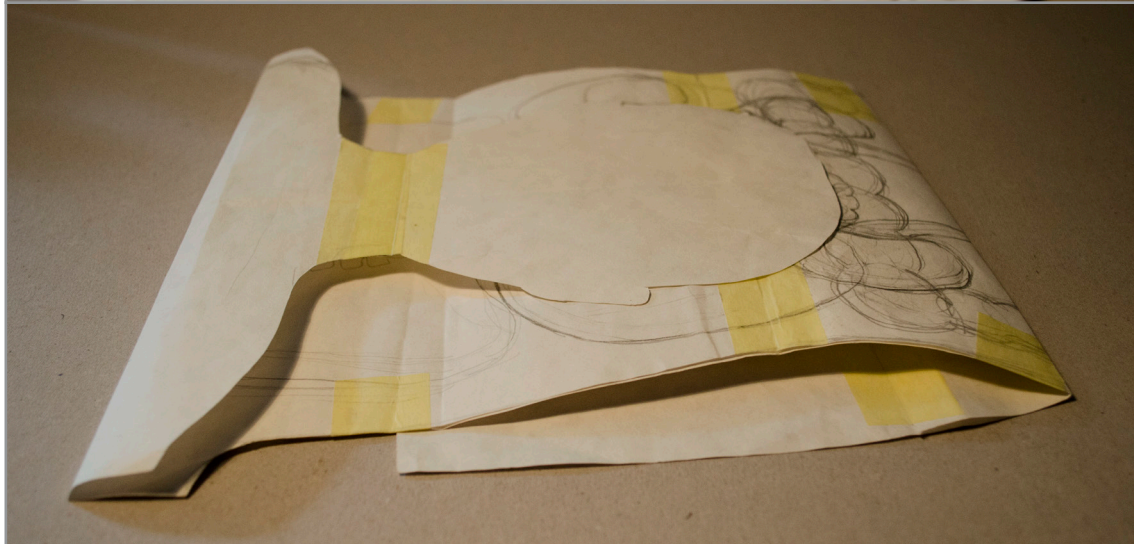
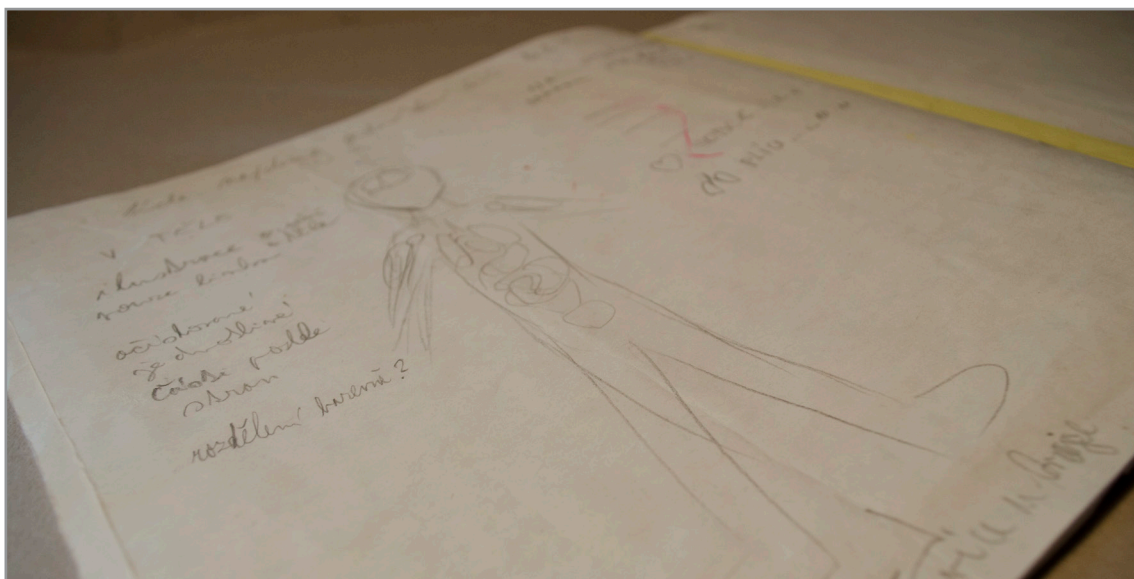
Příloha 10 – Magnetky a hračka

Příloha 11 – Hotová knížka s krabičkou

Příloha 12 – CD s praktickou i teoretickou částí bakalářské práce

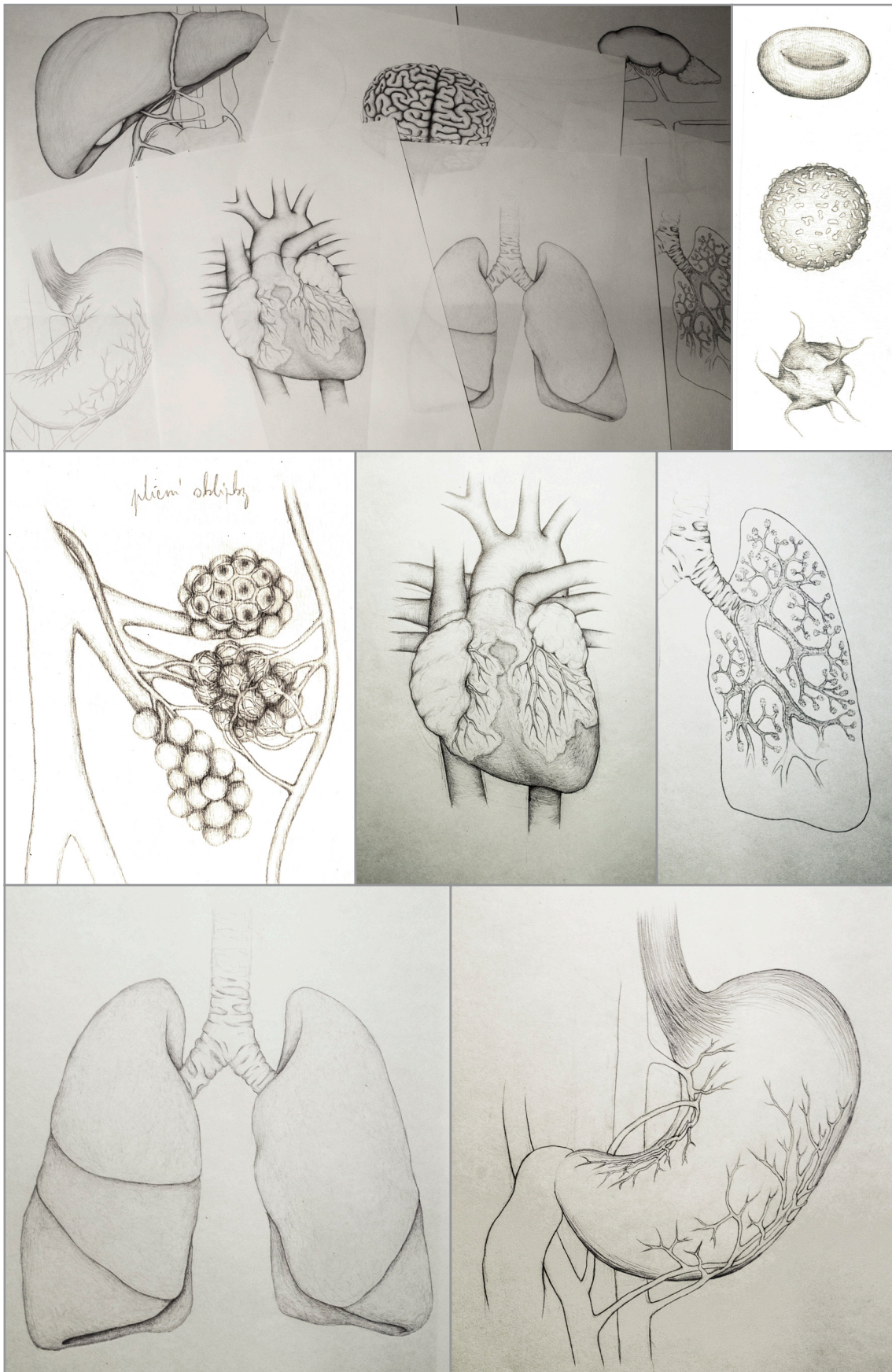
Příloha 1 – Maketa knížky a hračky

foto: vlastní



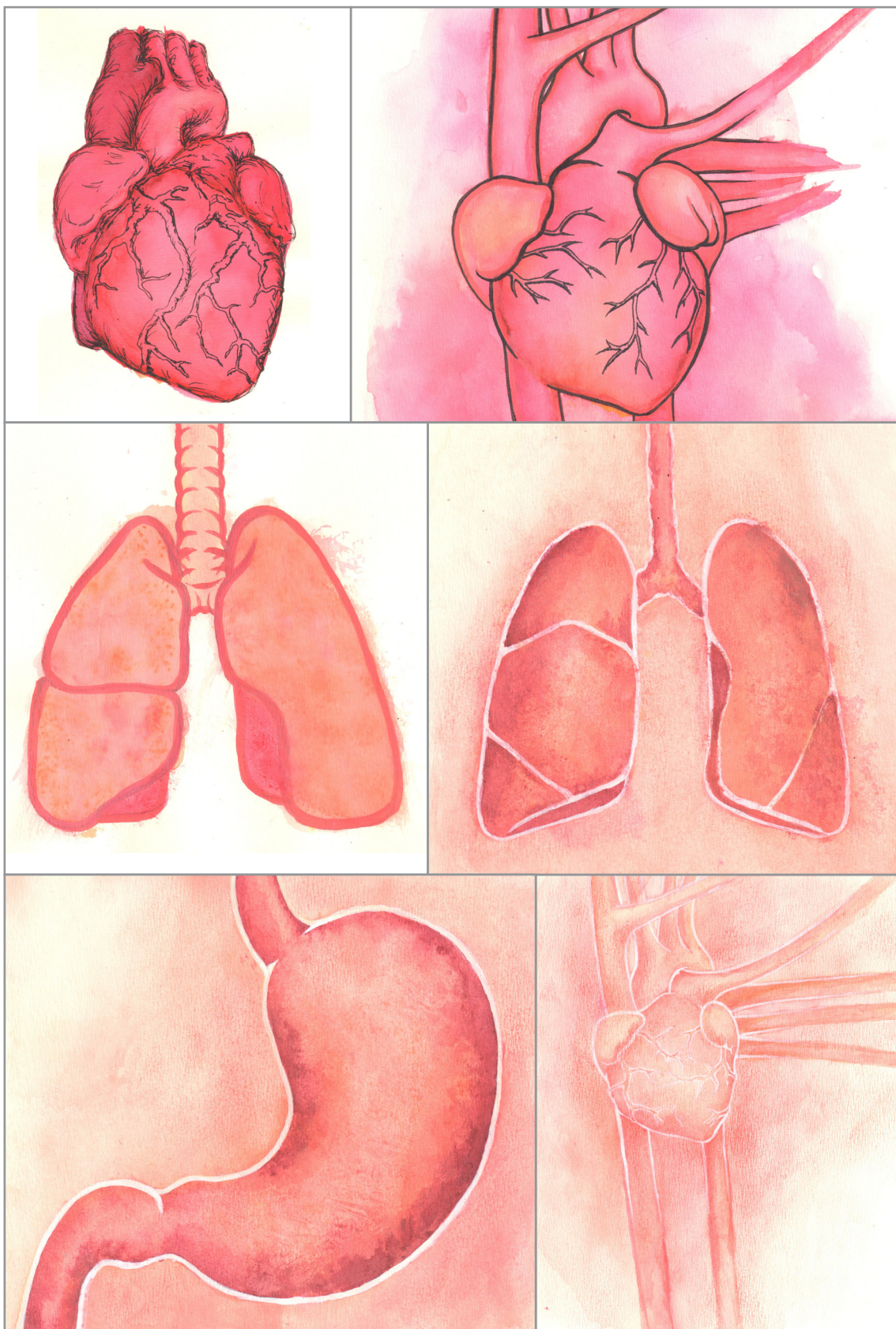
Příloha 2 – Studie

foto: vlastní



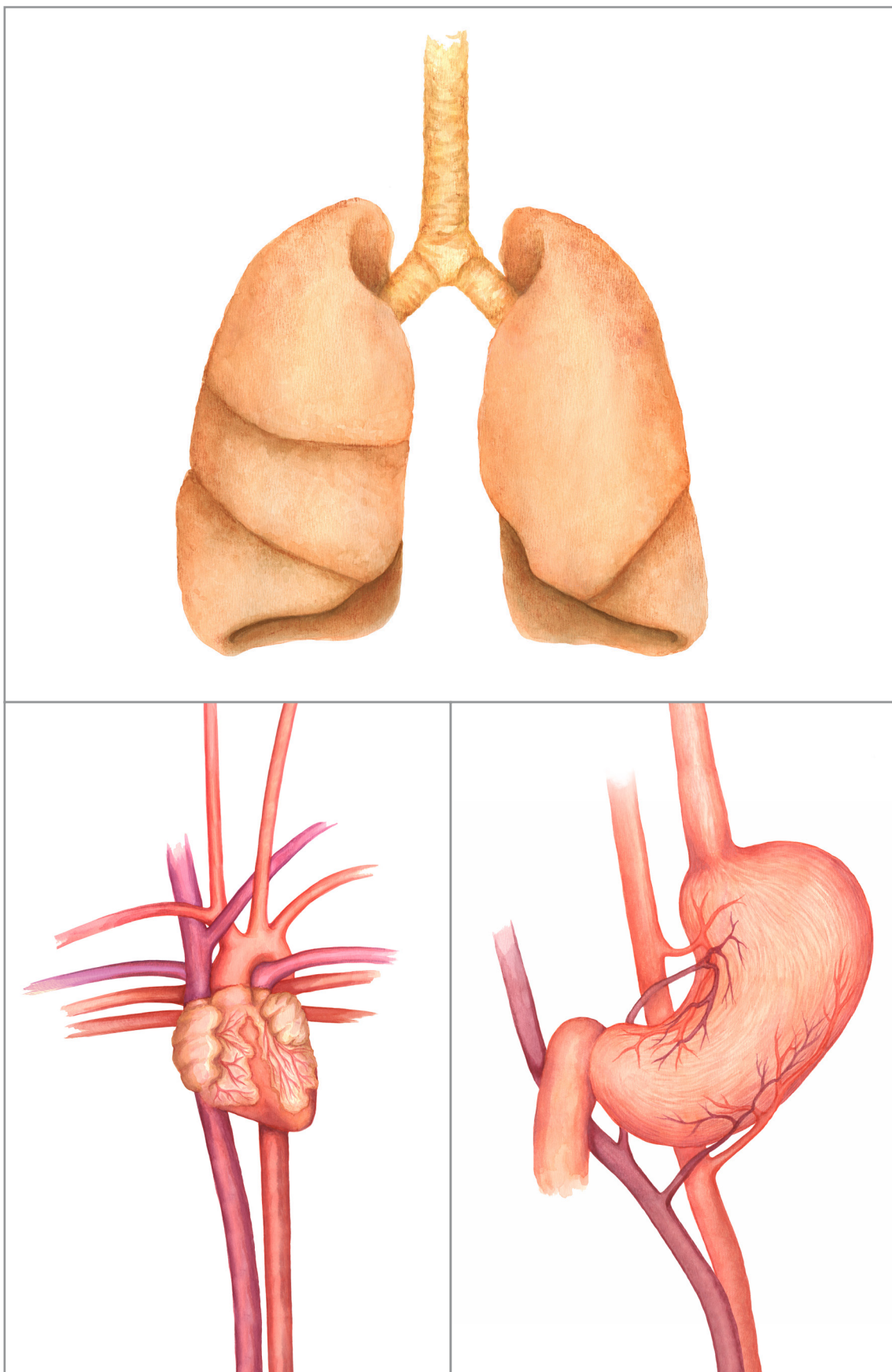
Příloha 3 – Zkouška a vývoj techniky ilustrací orgánů

foto: vlastní



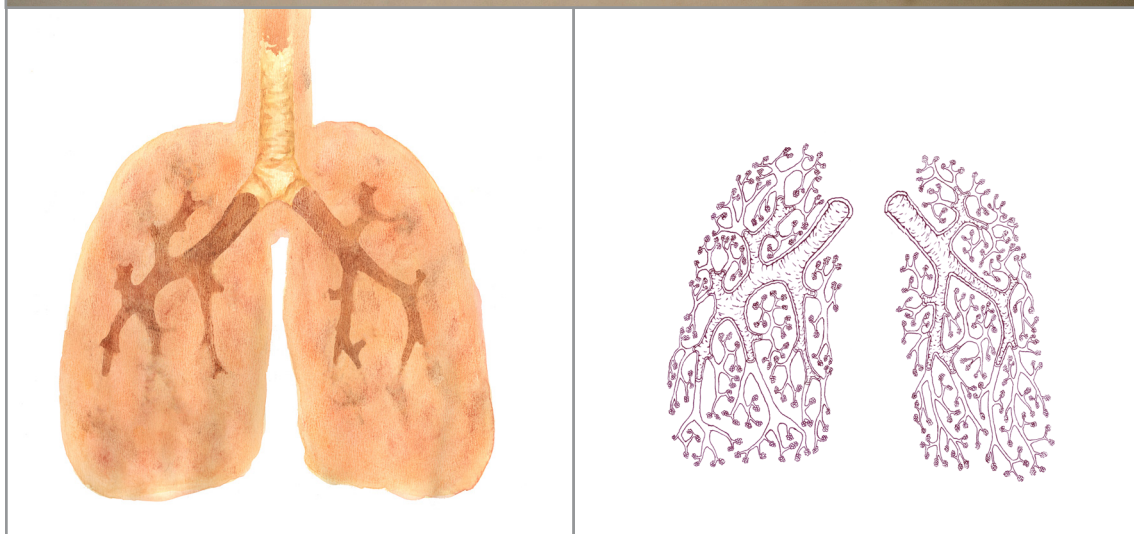
Příloha 4 – Ukázka finálních ilustrací orgánů

foto: vlastní



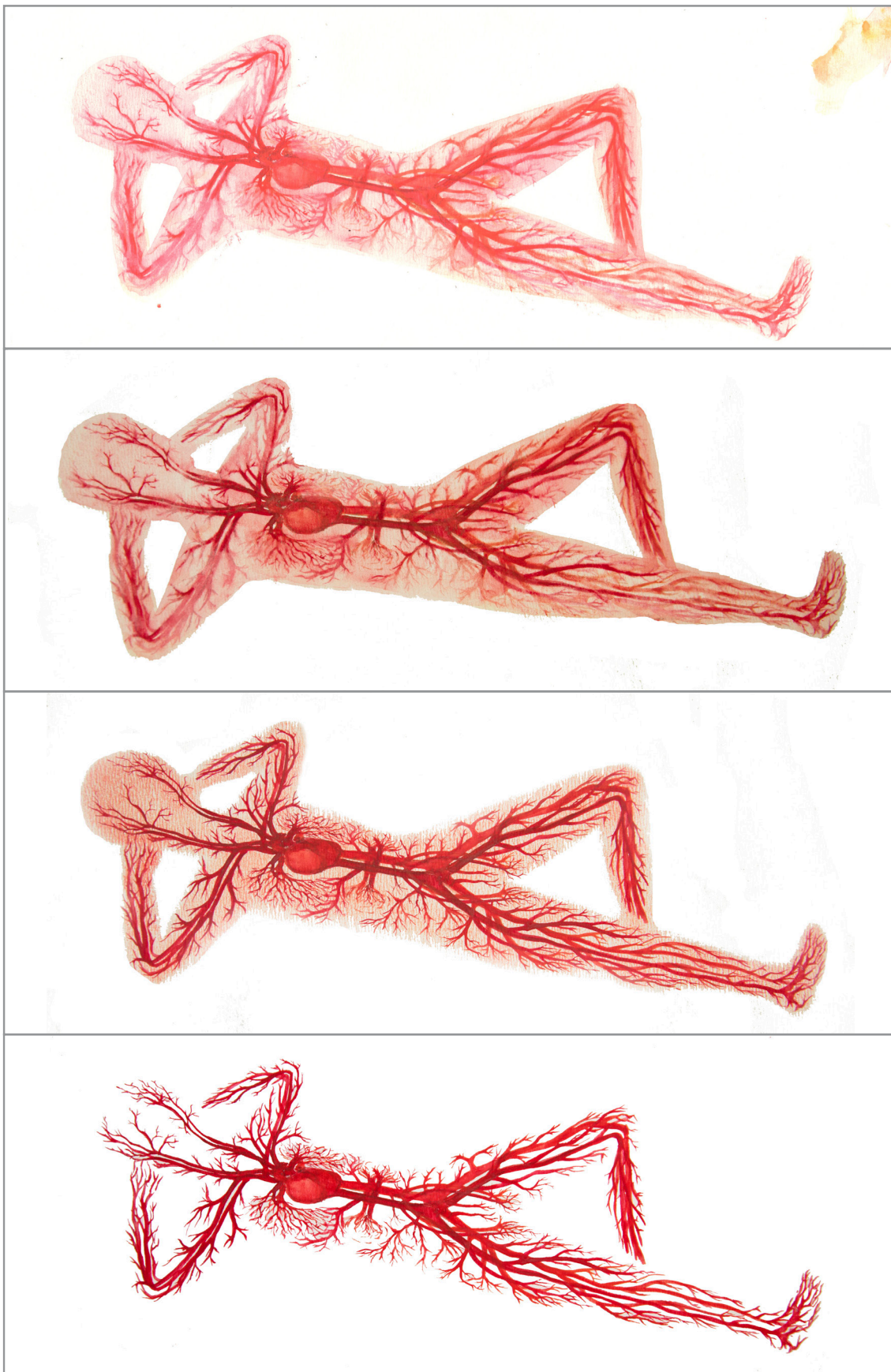
Příloha 5 – Ilustrace pro podklady magnetek

foto: vlastní



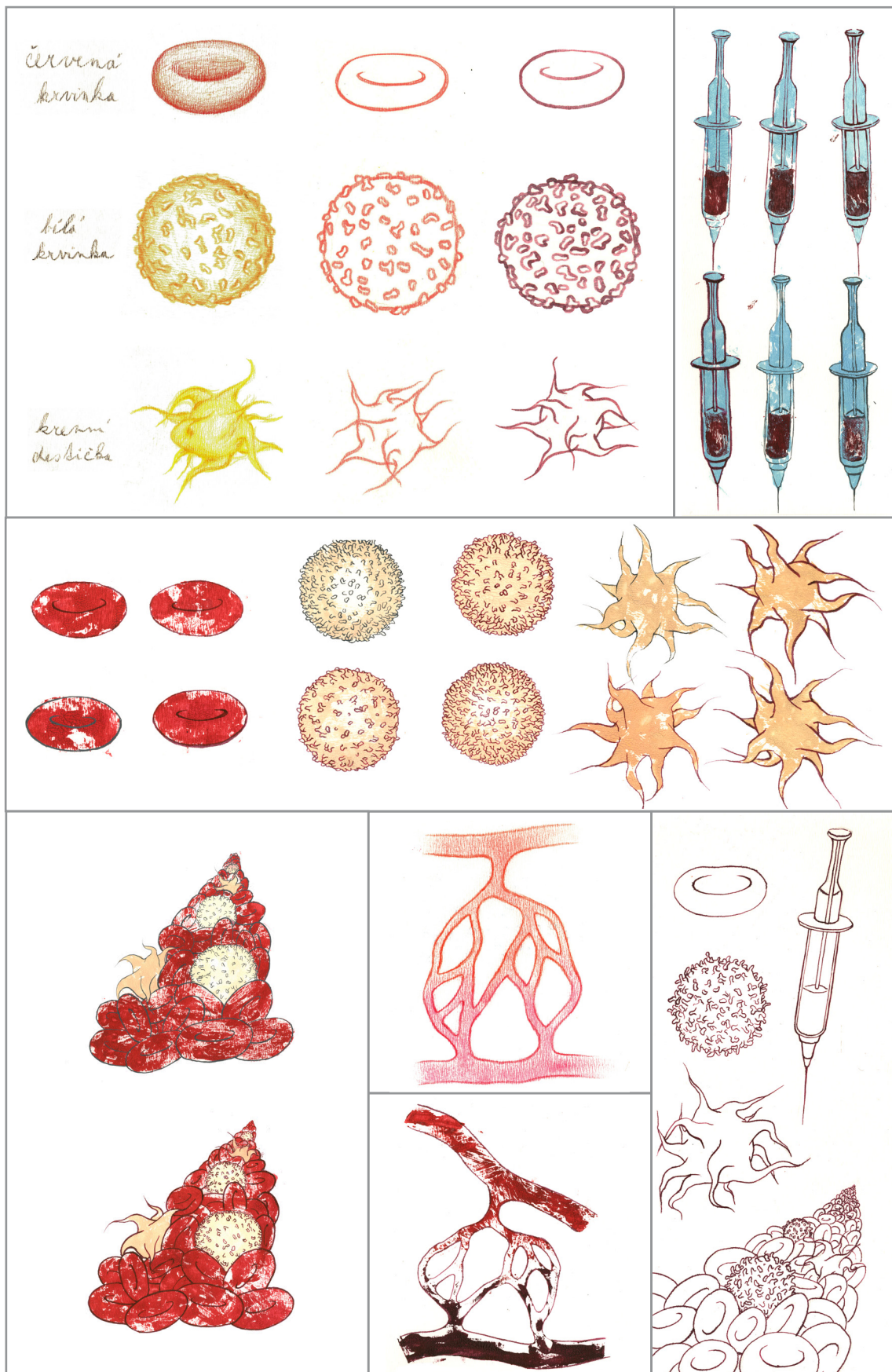
Příloha 6 – Zkouška a vývoj techniky ilustrací tělesných systémů

foto: vlastní



Příloha 7 – Zkouška a vývoj techniky 1. typu malých ilustrací

foto: vlastní



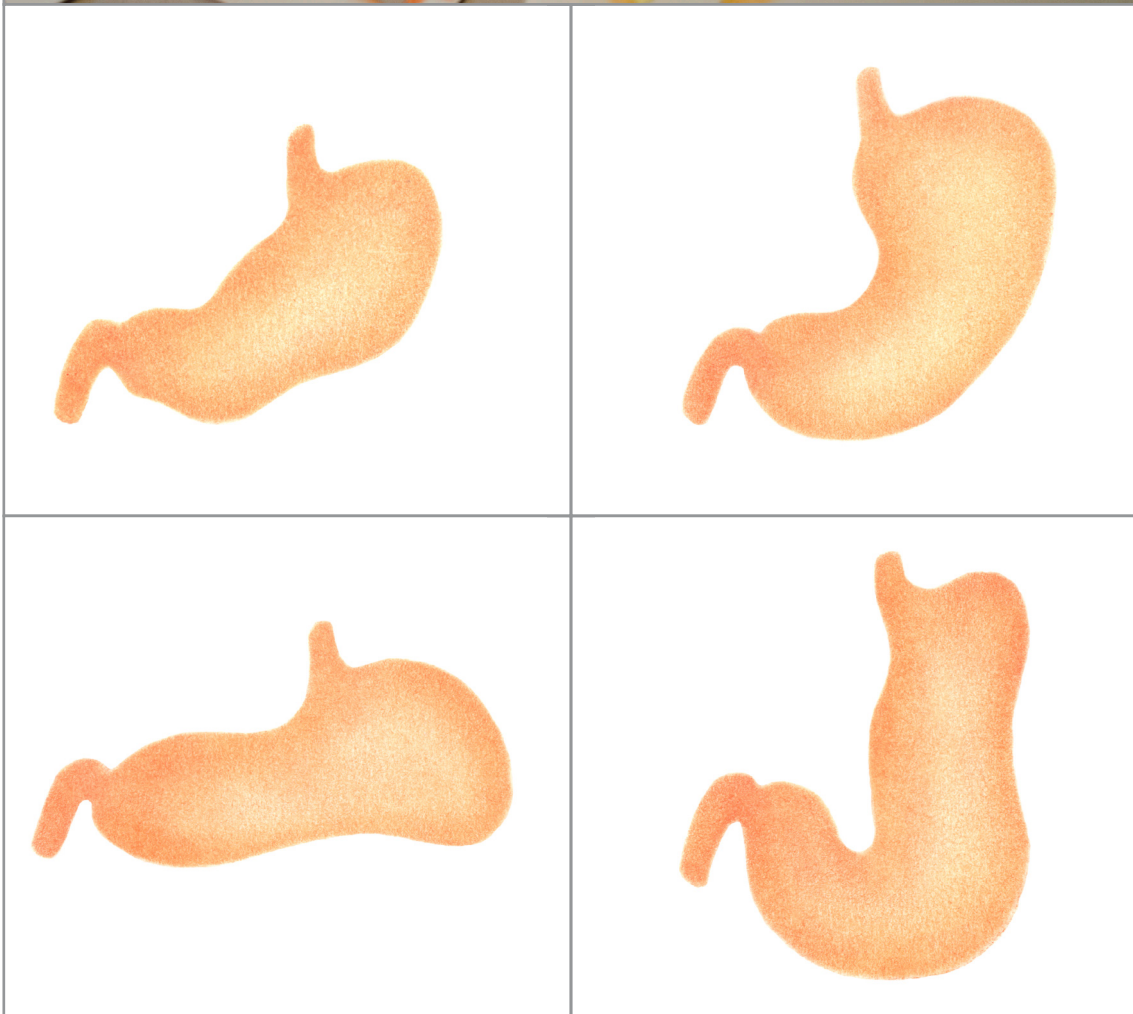
Příloha 8 – Tvorba a finální podoba 1. typu malých ilustrací

foto: vlastní



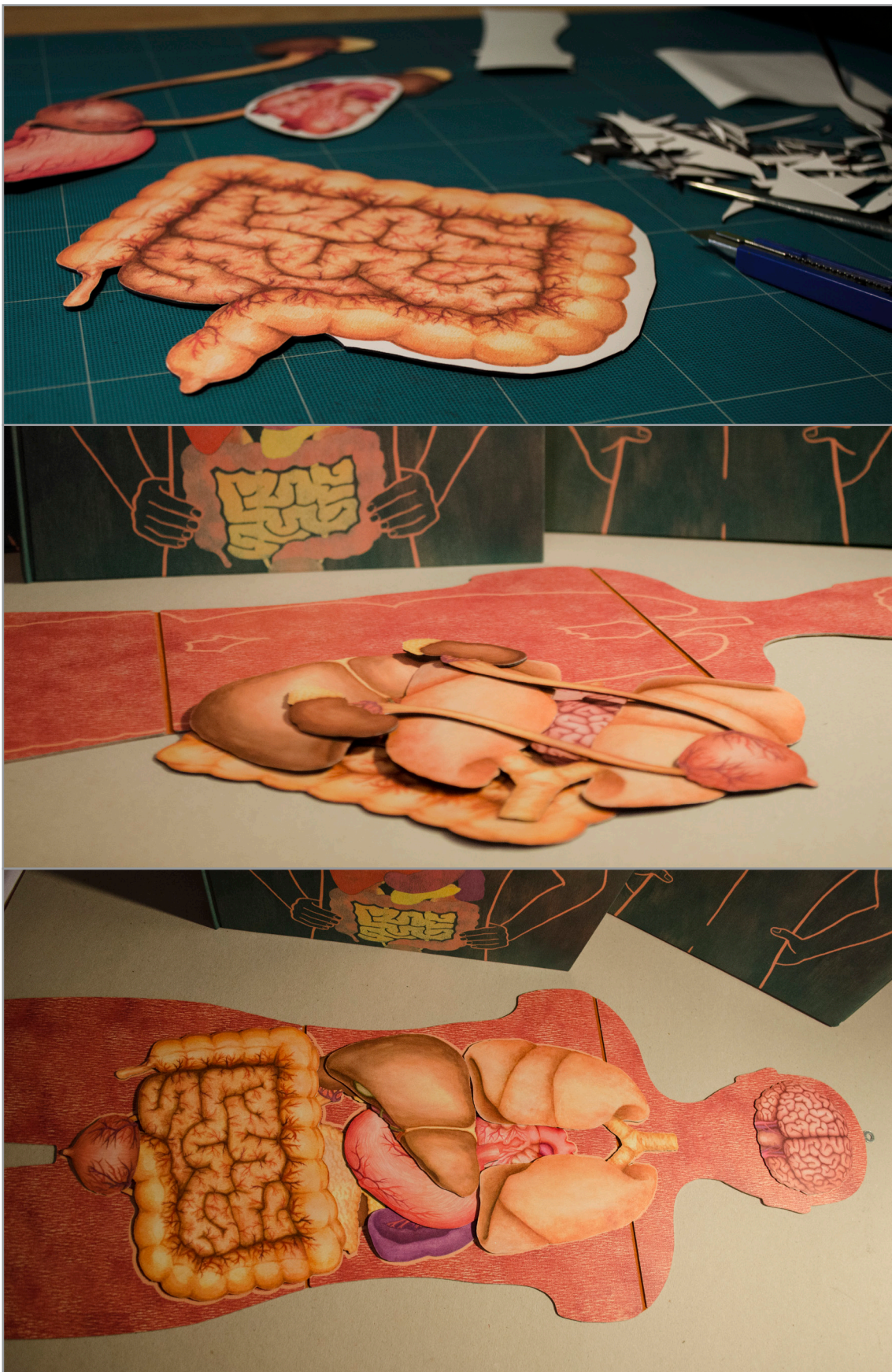
Příloha 9 – Malé doplňkové ilustrace

foto: vlastní



Příloha 10 – Magnetky a hračka

foto: vlastní



Příloha 11 – Hotová knížka s krabičkou

foto: vlastní

